

OL i Sotsji – verdier og veivalg

Av Øystein Rennemo, 1. amanuensis Høgskolen i Nord-Trøndelag. oystein.rennemo@hint.no

Jeg pustet ut da arrangementet var over. Ikke fordi jeg led meg igjennom det. Det var mye moro også, men hva representerte det for meg? Det er lett å huske Gro Harlem Brundtlands ord om at det er typisk norsk å være god. For hva annet kan man mene siden vi tok 11 gullmedaljer, så vidt slått av en stormakt, verdens største land med 30 innbyggere for hver nordmann. Trekker vi fra hjelpen de fikk fra edelgassen Xenon, så var vi trolig best!

Jeg irriteres over at jeg ikke har gjort meg opp en mening om arrangementet burde vært boikottet slik sommer OL i Moskva i 1980 ble og slik en rekke andre leker har blitt gjennom historien. Det var mer enn nok av overtramp av menneskelige rettigheter – både mot russiske innbyggere og mot andre. Men Heiberg og IOCs formaning om den samlende og fredelige kraft i det olympiske charter, virker også på meg; der står det at oppgaven er å *utvikle moralske kvaliteter som er grunnlaget for all idrett*. I den sammenhengen var det desiderte idrettslige høydepunktet de norske skijentenes opptreden på fellesstarten. At gullet også gikk til Marit Bjørgen var flott, men likevel helt underordnet. Det var måten jentene framsto på som fikk tårene til å trille og som ga meg mulighet til å føle meg som et litt bedre menneske, i alle fall der og da. De demonstrerte verdighet og samhold og moralske kvaliteter som burde ha høstet ros fra alle, også IOC, men som i stedet avstedkom en reprimande fra de dømmende herrer? En reprimande fra et IOC som gjentatte ganger har demonstrert fallitt overfor de verdier de selv hevder å være bygget på.

IOC hevdet senere at de ikke ønsket at OL skal «*være en arena for sorg*». Hva slags syn på livet skjuler seg bak en slik holdning? Følges ikke gleder og sorger seg ad også for OL-pampene, slik de gjør det for alle oss andre på alle livets arenaer – også idrettsarenaer? Eller ønsker de andre regler for Kong Salomo enn Jørgen Hattemaker? Mange av de (fortrinnsvis gamle menn)demonstrerte i alle fall dårlig hukommelse og glemte i samme slengen at daværende IOC-president Juan Antonio Samaranch beordret OL-flagget på halv stang i Sydney under sommer-OL i 2000, etter at hans egen kone døde. Nei, langrennsjentens opptreden var en høykompetent markering til etterfølgelse. De demonstrerte erkjennelser av gjensidig avhengighet, også i forhold til individuelle prestasjoner og det er sannsynligvis én forklaring på hvorfor de i dag gjør det bedre enn sine mannlige kolleger på skilandslaget. Det uttrykkes noe av det samme fellesskapet både blant de kvinnelige skiskytterne og på alpinlandslaget og dette er nok en del av suksessfaktorene også der.

Individualismen frodes bedre blant de norske mannlige skiløperne og kanskje aller best hos min sambygding fra Mosvik, godt hjulpet av nettverket rundt seg. Det føles gjennom TV-ruta at denne gjengen står langt mindre sammen, støtteapparat inkludert. Jeg ble oppriktig skuffet da jeg så at Coop, et selskap tuftet på fellesskapsidealer, så til den milde grad profilerte seg som «stjernedyrker» da de gikk i kompaniskap med enkeltindividet Petter Northug, i stedet for å satse «cooperativt» mot lag, samarbeid og relasjoner. For mange medlemmer, inklusive meg, fremstår Coop i ettertid som forsvinnende «*lite mitt*». Men Coop er nok innhentet av den samme forretningslogikken som de fleste foretak, inklusive IOC. Der råder økonomisk tenkning grunnen og forståelsen av at menneskelige handlinger også kan være tuftet på andre verdier, som vennskap og kjærlighet, blir stadig mer underutviklet. Derfor blir hensynet til sponsorer og beskyttelse av merkevare viktigere enn å ivareta mennesker.

Jeg håper Petter Northug ikke blir fanget av den samme selvforståelsen som mange langt mer garvede stjerner fra f.eks. næringsliv, politikk og underholdning har latt seg oppslukes av, nemlig at de er stor og mektig i kraft av sin egen individuelle og avgrensede person. De glemmer at popularitet

og styrke er en relasjonell effekt som skapes ut av et samspill med uendelig mange andre. Filosofen Latour har sagt det på denne måten; «De mektige er gitt makt av de maktesløse». Han har også skrevet at «de store skal studeres på samme måte som de små» og mener med det at det er den samme skjørhet i konstruksjonen av det/de store og mektige som de små og mindre betydningsfulle. Det har vist seg påfallende ofte at undergangen er nær når denne innsikten glemmes. Jeg håper det ikke vil skje med deg Petter!

Jeg er overbevist om at vi har noen store fordeler i dette landet. Vi har noen idealer om likhet, likestilling, medbestemmelse og demokrati. Disse idealene hjelper oss til å arbeide sammen i prosjekter og omkring felles mål og det gjør oss i stand til å arbeide innovativt. Tenk bare på dugnaden, kanskje vår aller mest effektive arbeidsorganisasjon. Dugnaden er vi ganske alene om i Skandinavia, men resten av verdigodset har vi til felles og er en viktig del av det som ofte kalles den nordiske velferdsmodellen.

Statsminister Gro uttalte sine bevingede ord første gang under nyttårstalen i 1992 og uttalelsene var myntet på internasjonaliseringen i norsk næringsliv. Trenger næringslivet et nytt motto, spurte hun og hun brukte skigutter, Oslofilharmonikere og håndballjenter som inspirasjon. Jeg tror ikke hun da så for seg at denne internasjonaliseringen skulle bli så kraftig – og tosidig. En utvikling der stadig større deler av norske foretak også skulle komme på utenlandske hender, der helt andre logikker og verdier råder grunnen for hvordan vi organiserer oss, lever sammen og fordeler goder og som danner grunnlaget for helt andre verdier og veivalg. Dette utgjør etter min mening en alvorlig trussel mot våre samfunnsverdier. Derfor var det så befriende godt å få lov til å erfare, midt i Putins og IOC sitt rike, hvordan norske langrennsjenter viste oss hvordan vennskap kan vernes, verdier voktes og «herredømmer» utfordres.